

CIETUMSODS KRĀPNIEKIEM pa telefonu un fiktīvu PVN darījumu uzrādītājiem

Pēdējā laikā sabiedrību satraukusi informācija, ka aktivizējušies telefonkrāpnieki jeb tā dēvētie skameri, kuri, uzdodoties par banku vai citu iestāžu darbiniekiem, cenšas izvilināt no lētticīgākajiem sarunas biedriem to personas datus, internetbanku paroles un piekļuves kodus. Kā ziņo Valsts policija, krāpnieki pielāgojuši shēmu un, zvanot iedzīvotājiem, stādās priekšā pat kā policijas darbinieki. Ik pa laikam medijos parādās ziņas par apkrāptajiem, kuriem no konta pazuduši pat vairāki tūkstoši eiro.

Valsts policija uzsver, ka ne policijas, ne banku, ne citu valsts iestāžu darbinieki nekad neprasis atklāt personīgo informāciju, proti, bankas kontu piekļuves datus, kā arī aicina būt uzmanīgiem un nepiekrīst lejupielādēt attālinātās piekļuves programmas, tāpat neiesaistīties apšaubāmos darījumos. Gadījumā, ja esat kļuvis par krāpnieku upuri un ir izkrāpta nauda, svarīgi pēc iespējas ātrāk sazināties ar savu banku un pēc tam vērsties ar iesniegumu tuvākajā Valsts policijas iecirknī.

Šādas krāpnieciskas darbības notiek visā Eiropas Savienības teritorijā, tāpēc valstis steidz pieņemt regulējumu, kas varētu apturēt nelikumīgās darbības. Šā gada 5. augustā stājās spēkā Saeimā 6. jūlijā gala lasījumā pieņemtie Tieslietu ministrijas izstrādātie grozījumi Krimināllikumā, kas

paredz ieviest Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa direktīvu (ES) 2019/713 par krāpšanas un viltošanas apkarošanu attiecībā uz bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem un pastiprināt kriminālatbildību par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļu krāpšanu un viltošanu.

Direktīvas mērķis ir nodrošināt visās ES dalībvalstīs vienotu pieeju cīņā pret krāpšanu ar bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem, paredzot visaptverošu tiesisko regulējumu attiecībā uz visām nelikumīgajām darbībām ar bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem.

Kā norāda Krimināllikuma grozījumu autori, direktīvā ietvertie noziedzīgo nodarījumu sastāvi un par tiem paredzētās sankcijas jau kopumā atbilst tam, par ko kriminālatbildība līdz šim ir bijusi paredzēta likuma 177.¹ pantā „Krāpšana automatizētā datu apstrādes sistēmā”, 193. pantā „Nelikumīgas darbības ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem”, 193.¹ pantā „Datu, programmatūras un iekārtu iegūšana, izgatavošana, izplatīšana, izmantošana un glabāšana nelikumīgām darbībām ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem”, 241. pantā „Patvaļīga piekļūšana automatizētai datu apstrādes sistēmai”, 243. pantā „Automatizētas datu apstrādes sistēmas darbības traucēšana un nelikumīga rīcība ar šajā sistēmā iekļauto informāciju” un 244. pantā „Nelikumīgas darbības ar automatizētas datu apstrādes sistēmas resursu ietekmēšanas ierīcēm”.

Tomēr secināts, ka ne visas direktīvā definētās nelikumīgās darbības ar bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem nacionālajā

regulējumā ir bijušas aptvertas, kā arī nav bijusi ietverta organizētas grupas kvalificējošā pazīme, lai par to noteiktu brīvības atņemšanas sodu līdz pieciem gadiem. Ievērojot minēto, ar grozījumiem Krimināllikumā tiek paredzēts veikt izmaiņas 193. panta otrās un trešās daļas formulējumā attiecībā uz nelikumīgām darbībām ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem, līdzās tādām darbībām kā nolaupīšana, iznīcināšana, bojāšana, nelikumīga izmantošana, viltošana, izplatīšana un izmantošana, pievienojot arī **glabāšana**. Savukārt 193. panta otrās daļas formulējumā ietvertas arī tādas darbības kā **iegūšana, pārvietošana un izplatīšana**, bet 193. panta trešajā daļā – **iegūšana un pārvietošana**.

Vienlaikus likumā paredzēts Valsts policiju noteikt par kontaktpunktu direktīvā paredzētās informācijas apmaiņai arī attiecībā uz papildu definētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. ES dalībvalstis nodrošina, lai tām būtu valsts operatīvais kontaktpunkts, kas ir pieejams 24 stundas dienā, septiņas dienas nedēļā.

Atgādinām, ka Krimināllikums (193. pants) paredz par sveša finanšu instrumenta vai maksāšanas līdzekļa nolaupīšanu, iznīcināšanu, bojāšanu vai nelikumīgu izmantošanu, vai par nolauptā maksāšanas līdzekļa iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu vai izplatīšanu sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Savukārt par finanšu instrumenta vai maksāšanas līdzekļa viltošanu, kā arī par šāda viltojuma iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu, izplatīšanu vai izmantošanu sodīt

ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz septiņiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Ja noziedzīgās darbības veiktas lielā apmērā vai ja tās izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.

Sods pienākas arī par datu, programmatūras un iekārtu iegūšanu, izgatavošanu, izplatīšanu, izmantošanu un glabāšanu nelikumīgām darbībām ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem (193.¹ pants). Par tādu datu iegūšanu, pārvietošanu vai izplatīšanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot finanšu instrumentu vai maksāšanas līdzekli, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

Savukārt par tādu datu izmantošanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot finanšu instrumentu vai maksāšanas līdzekli, vai par programmatūras vai iekārtas izgatavošanu vai pielāgošanu noziegumu izdarīšanai, kā arī par šādas programmatūras vai iekārtas iegūšanu, pārvietošanu, glabāšanu vai izplatīšanu tādā pašā nolūkā – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Ja šādas nelikumīgas darbības izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz pat desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

Kriminālatbildība par nenotikuša darījuma uzrādīšanu PVN deklarācijā

Vēršam uzmanību, ka ar Krimināllikuma grozījumiem likumā ieviests jauns 218.¹ pants, kas attiecas uz faktiski nenotikuša darījuma uzrādīšanu pievienotās

vērtības nodokļa (PVN) deklarācijā. Persona varēs tikt pie cietumsoda, ja PVN deklarācijā deklarēs vienu vai vairākus fiktīvus darījumus, kuru kopējā vērtība sasniedz 25 000 eiro.

Kā savā *Facebook* blogā¹ norāda **ALISE LEŠKOVIČA**, Zvērinātu advokātu biroja *Sorainen* zvērinātā advokāte, „līdz šim, lai tiktu pie kriminālatbildības par izvairīšanos no nodokļiem, tieši budžetā nenomaksāta nodokļa summai bija jābūt vismaz 25 000 eiro. Lai sasniegtu šādu summu, bija jādeklarē fiktīvi darījumi par apmēram 120 000 eiro, kas nav maz. Turklāt ne visos gadījumos fiktīvu darījumu deklarēšana noveda pie kriminālatbildības par izvairīšanos no PVN nomaksas (kā tas bija darījumos ar 0% PVN).”

Viņa arī norāda, ka līdz šim, ja darījumi bija fiktīvi, tad VID izņēma šos darījumus no PVN deklarācijas, bet tas uzņēmumam neradīja negatīvas sekas (vismaz ne attiecībā uz papildus budžetā maksājamo PVN).

No 5. augusta Krimināllikums ļauj saukt pie kriminālatbildības jau vien par fiktīvu darījumu deklarēšanas faktu, ja šādu fiktīvu darījumu summa sasnies lielus apmērus. „Cik liela PVN summa nebija iemaksāta valsts budžetā un vai valstij radās kādi zaudējumi nesamaksātā PVN apmērā – nebūs svarīgi. Tāpēc pie cietumsoda varēs tikt arī par fiktīvu 0% PVN darījumu deklarēšanu,” brīdina A. Leškoviča. Tas nozīmē, ka arī tad, ja darījuma partneris „šmugulējās” vai nav deklarējis darījumus vai „pazudis”, audita lieta potenciāli var beigties ar krimināllietu.

Zvērinātā advokāte uzskata, ka, „lai arī šī iniciatīva kopumā ir atbalstāma, tomēr uztrauc biežums un vieglums, ar kādu VID apšaubā darījumus kā faktiski nenotikušus. Īpaši uztrauc to lietu kategorija, kad uzņēmējs tiek iesaistīts PVN krāpšanas karuselī, nemaz to nezina. Pat ja tas var pierādīt to, ka darījums ir faktiski noticis, problēmas rada pierādīt, ka persona bija pietiekami rūpīga savu darījuma partneru izvēlē. Tas rada risku, ka vairākus gadus pēc darījuma veikšanas ar sadarbības partneri (par kuru sen visi aizmirsuši un kurš jau

sen beidzis pastāvēt) persona tiks saukta pie kriminālatbildības.”

Tāpēc atgādinām, ko paredz Krimināllikums:

1. Par faktiski nenotikuša ar PVN apliekama darījuma uzrādīšanu PVN deklarācijā, ja deklarācijā uzrādītā faktiski nenotikuša darījuma vai vairāku šādu darījumu kopējā vērtība sasniedz lielu apmēru, soda

Persona varēs tikt pie cietumsoda, ja PVN deklarācijā deklarēs vienu vai vairākus fiktīvus darījumus, kuru kopējā vērtība sasniedz 25 000 eiro.

ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

2. Par faktiski nenotikuša ar PVN apliekama darījuma uzrādīšanu PVN deklarācijā vai vairākās šādās deklarācijās, ja ar to nodarīti zaudējumi valstij ievērojamā apmērā, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu vai visu veidu komercdarbību vai uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem.

Jāņem vērā, ka par otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja ar tām nodarīti zaudējumi valstij lielā apmērā, vai par pirmajā vai otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas un atņemot tiesības uz noteiktu vai visu veidu komercdarbību vai uz noteiktu nodarbošanos, vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem. **B | P**

ALISE LEŠKOVIČA,
Zvērinātu
advokātu
biroja
Sorainen
zvērinātā
advokāte

¹ <https://www.facebook.com/advokatapadomi>